

Reactienota zienswijzen op NRD

Dijkversterking Gorinchem-Waardenburg

Overzicht gegevens document

Titel document: Reactienota Zienswijzen op NRD
Kenmerk document: GO-WA-NTT-21369
Projectnummer: 110567

Autorisatie

	Naam	Datum
<i>Opgesteld door</i>	Esther van den Akker, Saskia Plate	26-6-2018
<i>Controle door</i>	Nicole Geurts van Kessel	26-6-2018
<i>Vrijgave door</i>	Henriette Nonnekens	26-6-2018

Revisiebeheer

Revisienummer	Datum	Status	Opmerkingen
0.1	15-5-2018	concept	1 ^e opzet, ter bespreking met provincies en waterschap
0.2	25-5-2018	concept	Opmerkingen waterschap en provincies verwerkt.
1.0	18-6-2018	definitief	Opmerkingen provincies verwerkt.
2.0	26-6-2018	definitief	Opmerkingen GS verwerkt.

Adresgegevens

Graaf Reinaldalliantie
Waldijk 91
4214 LC Vuren

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	4
1.1	Project Dijkversterking Gorinchem-Waardenburg.....	4
1.2	Doorlopen m.e.r.-procedure	4
1.2.1	Bevoegd gezag	4
1.2.2	Procedure NRD.....	4
1.2.3	Vervolgstappen m.e.r.-procedure	4
1.3	Ingediende zienswijzen	5
1.3.1	Werkwijze beantwoording zienswijzen	6
1.3.2	Wijzigingen	6
1.3.3	Publicatie reactienota.....	6
2	Algemene generieke beantwoording	7
2.1.1	Innovatieve technieken en demontabele keringen.....	7
2.1.2	Rivierkundige compensatie	7
2.1.3	Woongenot	8
2.1.4	Schade aan woningen/opstallen	8
2.1.5	Voorkeursoplossingen	9
2.1.6	Wijze van communicatie.....	10
3	Beantwoording individuele zienswijzen.....	11
4	Samenvatting wijzigingen	30

1 Inleiding

1.1 Project Dijkversterking Gorinchem-Waardenburg

In een rivierdelta is de waterveiligheid nooit af. Na de hoogwaters in 1993 en 1995 zijn projecten uitgevoerd om de dijken te versterken en de rivier meer ruimte te geven. Voor de lange termijn zijn deze ingrepen niet voldoende. De rivierdijken, dus ook de dijk tussen Gorinchem en Waardenburg, moeten voldoen aan een nieuwe norm. De laatste dijkversterking is gebaseerd op toen geldende wettelijke veiligheidsnorm. In de afgelopen jaren zijn er veel meer bewoners en bedrijven in het gebied achter de dijken gekomen. In januari 2017 is daarom een nieuwe veiligheidsnorm van kracht geworden die recht doet aan de bewoners en de waarde in het gebied. Met de huidige dijk is dit gebied 'onderverzekerd'. Daarom moet de dijk tussen Gorinchem en Waardenburg (GoWa) worden versterkt. Het gaat om ongeveer 23 kilometer.

De dijkversterking is onderdeel van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) waarin de waterschappen en Rijkswaterstaat samenwerken om de primaire waterkeringen aan de veiligheidsnorm te laten voldoen. Waterschap Rivierenland is beheerder van de dijk tussen Gorinchem en Waardenburg.

1.2 Doorlopen m.e.r.-procedure

Voor het project Dijkversterking Gorinchem-Waardenburg wordt de procedure van de milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen en is gekoppeld aan (de goedkeuring van) het op te stellen Projectplan Waterwet voor de dijkversterking. De Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) is de eerste stap in deze procedure.

1.2.1 Bevoegd gezag

De dijk tussen Gorinchem en Waardenburg ligt voor het grootste deel in de provincie Gelderland en voor een klein deel in de provincie Zuid-Holland. De provincies hebben afgesproken dat de **provincie Gelderland** optreedt als coördinerend bevoegd gezag voor de m.e.r.-procedure rondom dit dijkversterkingsproject.

1.2.2 Procedure NRD

De procedure voor het doorlopen van de m.e.r. start met de publicatie van het bevoegd gezag in een openbare kennisgeving van het voornemen om een m.e.r.-procedure te doorlopen. Dit is de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) De publicatie van de NRD heeft plaatsgevonden op 21 maart 2018.

De NRD is vervolgens van 22 maart t/m 18 april 2018 ter inzage gelegd en iedereen kon zienswijzen indienen op de inhoud van de NRD. Daarnaast is een onafhankelijke Commissie voor de milieueffectrapportage (Cmer) om advies gevraagd over de reikwijdte en het detailniveau. De Cmer heeft haar advies op 27 maart 2018 uitgebracht. Het advies is te vinden op de website van de Cmer: <https://www.commissiemer.nl/adviezen/3277>.

1.2.3 Vervolgstappen m.e.r.-procedure

Op basis van de ingekomen zienswijzen en adviezen van de Cmer geeft het bevoegd gezag een advies over de reikwijdte en het detailniveau voor het op te stellen Milieu Effect Rapport (MER). Het MER wordt in concept opgesteld in de verkenningsfase ter onderbouwing van het

voorkeursalternatief (VKA) dat in het najaar 2018 bestuurlijk wordt vastgesteld. Het MER wordt definitief gemaakt in de planuitwerkingsfase ten behoeve van de goedkeuring door Gedeputeerde Staten (GS) van het projectplan.

Het bevoegd gezag legt vervolgens het definitieve MER en het ontwerp Projectplan Waterwet ter inzage rond de zomer in 2019. Een ieder kan gedurende een periode van een aantal weken formeel een zienswijze op beide documenten indienen. In dezelfde periode vindt de raadpleging/toetsing van de Cmer plaats. De Cmer beoordeelt het MER op juistheid en volledigheid en toetst of het MER invulling geeft aan de door de Gedeputeerde Staten geadviseerde reikwijdte en het detailniveau. Ook de ontwerp-vergunningen liggen ter inzage.

Het Projectplan wordt vervolgens definitief gemaakt rekening houdend met de zienswijzen, goedgekeurd door de Gedeputeerde Staten en bekend gemaakt.

1.3 Ingediende zienswijzen

In totaal zijn 43 zienswijzen ingediend op de NRD. Alle ingediende zienswijzen zijn door Waterschap Rivierenland (initiatiefnemer van het project in samenwerking met het projectteam van de Graaf Reinaldalliantie) samengevat en voorzien van een antwoord in onderhavige reactienota (ook wel nota van beantwoording genoemd).

De zienswijzen geven een beeld van de zorgen en verwachtingen die rondom het project leven. De projectorganisatie bedankt daarom de indieners voor de moeite die ze hebben genomen om een zienswijze in te dienen. Met voorliggende reactienota krijgt iedere indiener een persoonlijk antwoord van provincie Gelderland als coördinerend bevoegd gezag.

In verband met de bescherming van persoonsgegevens zijn de naam- en adresgegevens van de indiener van een zienswijze niet vermeld zover deze herleidbaar zijn tot natuurlijke personen (particulieren).

Nr.	Organisatie/ particulier	Nr.	Organisatie/particulier	Nr.	Organisatie/particulier
1	Indiener 1	16	Indiener 16	31	Indiener 31
2	Indiener 2	17	Indiener 17	32	Indiener 32
3	Sonac Vuren B.V.	18	Veiligheidsregio Gelderland	33	Indiener 33
4	Indiener 4	19	Gemeente Gorinchem	34	Indiener 34
5	Indiener 5	20	Indiener 20	35	Indiener 35
6	Indiener 6	21	Indiener 21	36	Indiener 36
7	Indiener 7	22	Indiener 22	37	Indiener 37
8	Indiener 8	23	Indiener 23	38	Ensemble Herwijnen
9	LTO Noord	24	Indiener 24	39	Indiener 39
10	Ensemble Vuren	25	Indiener 25	40	Indiener 40
11	Ensemble Herwijnen	26	Indiener 26	41	Indiener 41
12	Indiener 12	27	Indiener 27	42	Indiener 42
13	Indiener 13	28	Indiener 28	43	Indiener 43
14	Indiener 14	29	Indiener 29		
15	Indiener 15	30	Indiener 30		

1.3.1 Werkwijze beantwoording zienswijzen

De zienswijzen worden per indiener in hoofdstuk 3 beantwoord. Hiervoor is de volgende werkwijze gehanteerd: in de eerste kolom van de tabel is het nummer van de indiener vermeld. In de tweede kolom is per onderwerp de zienswijzen samengevat. In de derde kolom is de beantwoording van het bevoegd gezag gegeven. Een aantal vragen komt regelmatig terug. Deze vragen worden generiek beantwoord in hoofdstuk 2. In de tabel van hoofdstuk 3 wordt verwezen naar de generieke antwoorden in hoofdstuk 2. Hierbij wijzen wij erop dat het wel of niet indienen van een zienswijze op de NRD geen invloed heeft op de rechtspositie van belanghebbenden voor de vervolgpprocedure.

1.3.2 Wijzigingen

In hoofdstuk 4 zijn de wijzigingen en aanvullingen op de NRD samengevat. Deze worden verwerkt in het op te stellen milieueffectrapport (MER).

Hiermee is de NRD-procedure afgerond.

1.3.3 Publicatie reactienota

De reactienota is onderdeel van het advies van Gedeputeerde Staten en openbaar beschikbaar. De nota wordt gepubliceerd op de website van het project: www.gralliantie.nl.

2 Algemene generieke beantwoording

Een groot deel van de zienswijzen betrof de volgende onderwerpen:

- Innovatieve technieken en demontabele keringen (paragraaf 2.1.1)
- Rivierkundige compensatie (paragraaf 2.1.2)
- Woongenot (paragraaf 2.1.3)
- Schade aan woningen/opstallen (paragraaf 2.1.4)
- Voorkeursoplossingen (paragraaf 2.1.5)
- Wijze van communicatie (paragraaf 2.1.6).

Deze onderwerpen worden in deze paragraaf op generieke wijze verder uitgewerkt.

2.1.1 Innovatieve technieken en demontabele keringen

In het voortraject van deze NRD zijn alle mogelijke bouwstenen geïnventariseerd en geanalyseerd. Bouwstenen zijn kansrijk als deze voldoende probleemoplossend zijn voor de 4 faalmechanismen en als deze in de ogen van het waterschap beheerbaar, uitbreidbaar en uitvoerbaar zijn. Een deel van de bouwstenen zijn innovatieve technieken. Er zijn innovatieve technieken die zo ver zijn ontwikkeld dat deze kunnen worden toegepast in een grootschalige dijkversterking als GoWa, maar ook technieken die nog in de ontwikkelfase zijn en nu nog onvoldoende aantoonbaar veilig zijn.

Innovatieve technieken die nog vroeg in de ontwikkelfase zijn komen niet in aanmerking als kansrijke bouwsteen, maar kunnen wel als proef op beperkte schaal worden toegepast. Zodoende dragen dijkversterkingsprojecten zelf ook bij aan de verdere ontwikkelingen van innovatieve technieken. Innovatieve technieken die inmiddels beproefd zijn, kunnen wel worden toegepast.

Daarnaast heeft een aantal zienswijzen betrekking op demontabele en beweegbare keringen.

Een demontabele (en beweegbare) kering is één van de bouwstenen waarmee het hoogteprobleem opgelost kan worden. Deze bouwsteen kan geplaatst worden in combinatie met een van de kansrijke oplossingen (grond binnenwaarts, grond buitenwaarts en langsconstructie). Het gaat om het gehele spectrum aan constructieve oplossingen, dus ook de door bewoners aangedragen varianten met een flexibele, mobiele, demontabele of beweegbare kering. In de verdere uitwerking van de plannen worden de verschillende typen constructies tegen elkaar afgewogen.

Waterschap Rivierenland is verantwoordelijk voor de waterveiligheid van het hele gebied. Het waterschap weegt dit algemeen maatschappelijk belang af tegen de belangen van de bewoners. Demontabele en beweegbare keringen zijn echter in de ontwerpvisie van het waterschap ongewenst, vanwege de grote inspanning voor beheer en de kosten voor het in stand houden van een calamiteitenorganisatie. Toch zijn er zwaarwegende argumenten denkbaar om wel demontabele keringen toe te passen. In het MER wordt onderzocht of dit het geval is op het dijktraject.

2.1.2 Rivierkundige compensatie

Een deel van de zienswijzen betrof de samenwerking met Rijkswaterstaat en aanpak in relatie tot riviercompensatie bij buitenwaartse versterking in grond. In de volgende paragraaf wordt hier dieper op ingegaan.

Het Waterschap werkt sinds 2014 samen met Rijkswaterstaat aan het project Dijkversterking Gorinchem-Waardenburg en stemt de aanpak van de dijkversterking nauw met Rijkswaterstaat af. Tussen Rijkswaterstaat, de ambtelijke begeleidingsgroep én de bestuurlijke begeleidingsgroep is in januari 2018 afgesproken dat het project GoWa stapsgewijs zal voldoen aan de recentelijk vastgestelde landelijke redeneerlijn Buitendijkse versterkingen (REF).

In de NRD wordt verwezen naar deze redeneerlijn Buitendijkse versterkingen. Hierin staat dat het waterschap zich moet inspannen om opstuwing van water te voorkomen. Als we liever niet binnendijs versterken omdat daar bijvoorbeeld woningen staan, kunnen we ook aan de buitenkant van de dijk versterken. Maar dat heeft zijn effect op de rivier (en natuur).

In het MER wordt aan de hand van de redeneerlijn van Rijkswaterstaat en wetgeving onderzocht op welke locaties buitenwaartse versterking is toegestaan en vervolgens hoe en waar gecompenseerd kan worden.

De alliantie onderbouwt in de komende fase zorgvuldig op welke locaties een buitenwaartse versterking de voorkeur heeft en hoe dit gecompenseerd kan worden. Op dit moment worden de kansen voor rivierkundige compensatie verkend. Dit vindt in eerste instantie binnen het eigen projectgebied plaats. Ter plaatse van o.a. de Woelse Waard, Herwijnnense Bovenwaard, Crobsche Waard en de eventuele voorgestelde dijkverleggingen. Deze opties liggen het meest voor de hand omdat hier ook andere wensen of initiatieven liggen, die mogelijk te combineren zijn met rivierkundige compensatie. Mocht aan het einde van de verkenningsfase bij het besluit van het voorkeursalternatief blijken dat de genoemde opties niet haalbaar zijn of niet voldoende riviercompensatie opleveren, dan worden in overleg met Rijkswaterstaat binnen het projectgebied andere kansen verkend en wordt op niveau van de Waal als geheel naar kansen gezocht. Deze stapsgewijze aanpak moet leiden tot definitieve afspraken over rivierkundige compensatie tussen o.a waterschap en Rijkswaterstaat die in het Projectplan Waterwet worden vastgelegd.

2.1.3 Woongenot

Een groot deel van de zienswijzen heeft betrekking op het woongenot zoals het verlies aan uitzicht en lichtinval in dijkwoningen. Ook de klankbordgroep, ambtelijke en bestuurlijke begeleidingsgroep hebben in april 2018 aangegeven vragen te hebben over de impact van deze dijkversterking op het landschap en het woongenot.

We zien dat in de NRD dit aspect onderbelicht is. We zullen in het MER de effecten op woongenot in brede zin in beeld brengen.

2.1.4 Schade aan woningen/opstallen

Een aantal opmerkingen gaat over de bouwkundige staat van woningen en opstallen, schade aan eigendommen en de financiële compensatie bij schade. Deze opmerkingen worden in grote lijnen in deze paragraaf beantwoord. Meer en actuele informatie over schade is te vinden in onze *factsheet schade*. De factsheet vindt u op www.gralliantie.nl.

Schade aan woningen door de uitvoering van de dijkversterking

Schade die ontstaat door de uitvoering (bijvoorbeeld scheuren, verzakkingen en schade aan uw tuin) wordt volledig vergoed. Hoe hoog die vergoeding is, bepaalt een onafhankelijke taxateur.

Meestal wordt de schade in geld vergoed, soms in natura. In dat laatste geval wordt bijvoorbeeld de tuin, als die schade oploopt, hersteld. De kosten voor de metingen en bouwkundige opnames zijn voor rekening van het waterschap.

Monitoring van woningen voor en tijdens de werkzaamheden

Voordat gestart wordt met de dijkversterking, vindt een vooropname (nulmeting) van alle dijkwoningen plaats. De vooropname bestaat uit het uitvoeren van een bouwkundige opname (beschrijven en fotograferen van de staat van de woning) en het aanbrengen van zettingsboutjes. In de bouwkundige opname wordt de bouwkundige staat van de opstallen vastgelegd. De al aanwezige gebreken (scheuren e.d.) worden vastgelegd met foto's. Zo is later goed te beoordelen welke schade door de dijkversterking is veroorzaakt en welke schade al aanwezig was. Zettingsboutjes zijn pennen die in de gevel van de opstallen worden aangebracht. Met die pennen wordt de (verticale) stand van de gevel bepaald. Als er iets met de gevel gebeurt, is de zakking altijd terug te zien aan de zettingsboutjes. Ook tijdens en aan het eind van het werk worden metingen uitgevoerd. De bouwkundige opname en de meetresultaten worden in een rapport vastgelegd. Elke eigenaar krijgt inzicht in het rapport over de eigen woning. De rapporten worden bij de notaris gedeponeerd.

Schade aan woningen na oplevering van het project

Het waterschap vergoedt alleen de schade die rechtstreeks wordt veroorzaakt door de uitvoering van de dijkversterking. Als schade optreedt, is dat meestal al gedurende of kort na de uitvoering duidelijk. Denk aan een scheur in de muur bij het inbrengen van een damwand. Deze schade vergoedt het waterschap volledig. Soms treedt schade pas na enige tijd op. Bijvoorbeeld schade omdat het pand zakt door ophogingen aan de dijk. Ook deze schade wordt volledig vergoed. Stelregel is dat alle schade binnen 3 jaar na oplevering van het werk is afgewikkeld.

Waardedaling van woningen

Het kan gebeuren dat een huis minder waard wordt door de dijkversterking. Als de schade onevenredig groot is in vergelijking tot de schade die anderen ondervinden, kunnen bewoners in aanmerking komen voor een financiële vergoeding: nadeelcompensatie. Eén van de voorwaarden is dat de bewoner van tevoren niet had kunnen weten dat er schade zou ontstaan. Zogenaemde schaduw schade - schade die optreedt na bekendmaking van een voorgenomen plan - komt volgens de huidige rechtspraak niet voor vergoeding in aanmerking.

Inkomstenderving

Inkomensschade die bedrijven lijden door de uitvoering van de dijkversterking (bijvoorbeeld doordat de bereikbaarheid van de bedrijven tijdelijk minder goed is) kan voor vergoeding in aanmerking komen. De tegemoetkoming in de schade wordt vastgesteld op basis van het stelsel van nadeelcompensatie.

2.1.5 Voorkeursoplossingen

Voor de dijkversterking hanteert Waterschap Rivierenland een voorkeursvolgorde. De voorkeursvolgorde leidt er toe dat een binnenwaartse versterking in grond in beginsel de voorkeur heeft vanuit het beleid van het waterschap voor een veilige dijk.

Dit omdat grond binnendijks een duurzame oplossing is én vanwege de inspanningsverplichting van het waterschap om de impact op de rivier in beginsel te minimaliseren. Buitenwaartse versterking komt in beeld als dit een grote meerwaarde heeft ten opzichte van binnendijkse versterking door de aanwezigheid van bebouwing (of andere belangrijke waarden) langs de landzijde van de dijk. Toepassen van langsconstructies (zoals damwanden) is een andere manier om belangrijke waarden te sparen. Constructies zijn echter minder gewenst vanwege de eindige levensduur en omdat ze het gebied 'vastleggen'. De voorkeursvolgorde van het waterschap is gebruikt in de selectie van kansrijke oplossingen.

De voorkeursvolgorde voor de veilige dijk wordt gebruikt in een zorgvuldige belangenafweging voor een veilige en leefbare dijk.

In 35 zienswijzen hebben indieners aangegeven een voorkeur te hebben voor één van de kansrijke oplossingen. In het algemeen onderbouwen indieners waarom zij tot hun voorkeur komen.

1. In de meeste gevallen is één van de genoemde kansrijke oplossingen door de indiener als voorkeur aangegeven. In dit geval wordt het MER verder doorlopen, waarbij de effecten van alle kansrijke oplossingen onderzocht worden om op basis van een integrale afweging te komen tot een keuze voor één oplossing, het voorkeursalternatief.
2. In een aantal gevallen is deze voorkeur in de NRD niet benoemd als een kansrijke oplossing. Bij deze gevallen hebben wij de argumenten van indiener nogmaals tegen het licht gehouden en bekeken of het bepalen van de kansrijke oplossingen op de juiste wijze heeft plaatsgevonden. Dit heeft uiteindelijk niet geleid tot wijzigingen van de kansrijke oplossingen.

Hiervoor worden alle aspecten uit het afweegkader gebruikt, zoals Woongenot en Bebouwing, Dijklandschap en Tracé, Natuur en Groen. De keuze voor de oplossing per dijkvak en het voorkeursalternatief wordt samengesteld, waarbij rekening wordt gehouden met alle effecten.

2.1.6 Wijze van communicatie

In een aantal zienswijzen vragen indieners om een goede communicatie van het vervolgproces.

Onze insteek is en blijft om met het participatietraject en onze communicatieaanpak daaromheen ervoor te zorgen dat ieder die inbreng wil leveren, daar ook de mogelijkheid toe heeft en zetten we in op informeren en betrekken. We vinden het belangrijk dat er tijdig, helder en transparant wordt gecommuniceerd, dat de omgeving weet waar ze aan toe is en weet wat kan worden verwacht. Dat wil zeggen dat belanghebbenden betrokken blijven bij de verdere uitwerking van het project.

Tijdens de planuitwerkings- en de realisatiefase is blijvend aandacht voor consultatie en het betrekken van de bewoners, bedrijven en andere belanghebbenden in het project.

3 Beantwoording individuele zienswijzen

In dit hoofdstuk zijn de individuele zienswijzen samengevat en voorzien van een antwoord.

Nr.	Samenvatting	Antwoord
1.1	Indiener ziet een versterking aan rivierkant ('Grond buitenwaarts') als oplossing voor de twee dijkvakken waarin het huis van indiener valt. Grond buitenwaarts verdient volgens indiener de voorkeur vanwege diverse aspecten zoals woongenot, waterhuishouding, extra werkzaamheden door verplaatsing nutsvoorziening, riviercompensatie en kernwaarde van het gebied.	Op de betreffende dijkvakken zijn twee kansrijke oplossingen: - Grond binnenwaarts en grond buitenwaarts - Grond buitenwaarts en langsconstructie. De voorkeur van indiener voor een versterking aan rivierkant is dus één van de kansrijke oplossingen, die in het MER verder wordt onderzocht. Voor de verdere toelichting, zie paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>).
2.1	Indieners geven aan het niet eens zijn met de keuze om geen langsconstructie mee te nemen in de overweging van hun desbetreffende dijkvak.	De keuze of een langsconstructie over het gehele vak een kansrijke oplossing is, wordt bepaald door de verspreiding van en de hoeveelheid binnendijkse waarden (woningen). Wanneer er maatwerk kan worden toegepast (opvijzelen, herbouwen, plaatselijke constructie) zonder dat er in het gehele vak een constructie hoeft te worden geplaatst heeft deze optie de voorkeur boven een langsconstructie over het gehele vak. In dit geval wordt maatwerk bekeken en geen constructie over het gehele vak. Voor dit dijkvak is de langsconstructie niet als kansrijke oplossing benoemd omdat de maatwerkoplossingen, die gebruikt zouden worden om belangrijke waarden te sparen, (zoals plaatselijk maatwerk bij een woning) niet leiden tot een langsconstructie over het hele vak.
2.2	Indieners vragen rekening te houden met het feit dat banken mogelijk geen financiering willen verstrekken voor nieuwbouw van woningen vanwege het bereiken van een bepaalde leeftijd van de eigenaren.	Het waterschap gaat niet over de mogelijkheden die de banken hanteren bij het verstrekken van een hypotheek. Voor eventuele vermogens- of inkomensschade die kan ontstaan als belanghebbenden met een woning bijvoorbeeld een duurdere hypotheek nodig hebben (met hogere hypotheeklasten of hypotheekrente) gelden de regels van de nadeelcompensatie.
2.3	Indieners vragen om de aspecten 'Woongenot en bebouwing' en 'Natuur' serieus in de afweging mee te nemen.	Deze aspecten worden serieus in de afweging meegenomen. Het is vervolgens aan de bestuurlijke begeleidingsgroep om een afweging te maken tussen verschillende maatschappelijke belangen over het gehele dijktraject. Dit doen zij op basis van de effecten op de waarden en kosten/risico's van de verschillende alternatieven.

3.1	Sonac Vuren geeft aan kennis te hebben genomen van de mogelijke varianten en geeft aan dat de verplaatsing van de waterzuiveringsinstallatie gepaard gaat met zeer hoge kosten. Het bedrijf vraagt om compensatie in het geval verlies aan bedrijfsterreinen optreedt. Het bedrijf denkt mogelijk ook aan verplaatsing van bedrijfsactiviteiten, mits dit door het bestemmingsplan mogelijk wordt gemaakt.	Verlies aan bedrijfsterreinen worden binnen de kaders van de nadeelcompensatie financieel gecompenseerd, zie verder paragraaf 2.1.4 (<i>Schade aan woningen/opstallen</i>). De opmerking ten aanzien van verplaatsing van bedrijfsactiviteiten wordt meegenomen in het vervolgproces, waarbij het huidige onderlinge overleg wordt voortgezet.
4.1	Indieners stellen voor om de scheiding tussen twee dijkvakken te wijzigen. Door deze wijziging door te voeren blijft alleen de kansrijke oplossing langsconstructie voor hun woningen over, wat hun voorkeur is.	De 23 kilometer dijk tussen Gorinchem en Waardenburg is divers wat betreft bodemopbouw en omgevingskenmerken. Om voor ieder stukje van de dijk een passend ontwerp voor de dijkversterking te kunnen maken is de dijk tussen Gorinchem en Waardenburg opgedeeld in 51 dijkvakken die elk min of meer uniform zijn. De reden voor de nadere opdeling in de betreffende twee dijkvakken in het Bijlagenboek van de NRD is met name de ligging en opbouw van de dijk ten opzichte van de rivier. Voor de locatie waar de woningen staan zijn twee kansrijke oplossingen mogelijk, waarvan de langsconstructie er één van is. Zie voor verdere toelichting zie paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>).
5.1	Indiener wenst meer inzicht in de sociale en maatschappelijke impact van de dijkversterking.	Binnen het criterium 'Woongenot en bebouwing' wordt ook de sociale en maatschappelijke impact van de dijkversterking onderzocht. Voor meer informatie verwijzen we naar paragraaf 2.1.3 (<i>Woongenot</i>).
5.2	Indiener wenst inzicht te krijgen in de wijze waarop het profiel van (extra) vrije ruimte is vastgesteld.	Wij voorzien de alternatieven van een uitbreidbaarheidsprofiel (profiel van vrije ruimte) wat bij de afweging van alternatieven wordt betrokken. In het voorkeursalternatief en het Projectplan Waterwet wordt in de dwarsprofielen van ieder ontwerpvak het uitbreidbaarheidsprofiel opgenomen. De uitgangspunten voor het uitbreidbaarheidsprofiel (profiel van vrije ruimte) staan vermeld in het document 'Ontwerputgangspunten primaire Waterkeringen' van Waterschap Rivierenland.
5.3	Indiener wenst duidelijkheid of het waterschap altijd de kernzone wil verwerven.	Waterschap Rivierenland wil de kernzone van de waterkeringen in eigendom hebben omdat dit de beste garantie geeft om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan en het zorgt voor een doelmatig beheer. Waterkeringen hebben immers als doel om veiligheid te bieden. De begripsomschrijving van 'kernzone' is in de

		<u>Vastgestelde Legger primaire waterkeringen</u> van waterschap Rivierenland vastgelegd.
5.4	Indiener dient een voorstel in voor een innovatieve oplossing om bij de verdere uitwerking mee te nemen.	Of het innovatieve voorstel van indiener in aanmerking komt voor de dijkversterking wordt in de komende fase onderzocht. Zie voor een verdere toelichting, paragraaf 2.1.1 (<i>Innovatieve technieken en demontabele keringen</i>).
5.5	Indiener constateert dat in de NRD op enkele plekken de impact op (rijks)monumenten bij de verschillende kansrijke oplossingen onjuist vermeld staat.	Wij zullen deze opmerking zorgvuldig controleren en de resultaten meenemen in het vervolg van het project en in het MER.
6.1	Indiener verzoekt om de kansrijke oplossing 'Grond binnenwaarts' niet toe te passen , of dusdanig vorm te geven dat gronden in eigendom van indiener niet geraakt worden.	Voor dit verzoek om geen grond binnendijks toe te passen verwijzen we naar zie paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>).
6.2	Indiener geeft aan dat iedere vorm van aantasting van de historische buitenplaats , met haar beschermde park en hoge natuurwaarden voorkomen dient te worden.	Bij het bepalen van het voorkeursalternatief houden we rekening met alle waarden in het gebied, dus ook historische binnenplaatsen en natuurwaarden.
6.3	Indiener zou graag zien dat focus komt te liggen op behoud en versterken van de binnendijkse ecologische waarden in tegenstelling tot de benoemde kwaliteitsambitie bij het betreffende dijkvak.	Ecologische waarden in het gebied is één van de aspecten die in de afweging wordt meegenomen.
6.4	Indiener vraagt om meer duidelijkheid ten aanzien van verschillende ontwikkelkansen die benoemd zijn in het betreffende dijkvak.	Door verschillende partijen zijn ontwikkelkansen ingebracht voor aanpassingen aan of in de omgeving van de dijk. Voor al deze ontwikkelkansen is al (of wordt nog) bepaald of deze meegenomen worden in het ontwerp van de dijkversterking. Het wel/niet meenemen hangt o.a. af van de haalbaarheid en beschikbare (mede)financiering. De resultaten worden in het MER gepresenteerd.
7.1	Indiener geeft aan dat de kansrijke oplossing ' Grond binnenwaarts ' om verschillende redenen op het betreffende dijkvak moet worden afgewezen .	In onze afweging hebben wij bepaald dat er geen 'no go' is in het betreffende dijkvak en daarom is grond binnenwaarts, met maatwerk ter plaatse van bebouwing, beoordeeld als kansrijke oplossing. Grond binnenwaarts nemen wij, naast de kansrijke oplossingen grond buitenwaarts en langsconstructie in de verdere afweging naar een voorkeursalternatief mee. Voor de verdere toelichting, zie paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>).
7.2	Indiener vraagt zich af of de kansrijke oplossingen getoetst zijn aan de hand van de bescherming van de omgeving zoals	De belangrijkste waarden in het gebied zijn geïnventariseerd en in de bestaande waardenkaart weergegeven. De effecten van de dijkversterking

	landschappen, kanalen en dijken. Indiener is van mening dat in de formele fase van het formuleren van plannen voor de dijkversterking expliciet moet worden opgenomen wat precies getoetst is en waaraan.	op deze geïnventariseerde bestaande waarden worden in het MER beschreven.
7.3	Indiener geeft aan dat bewoners graag in gesprek willen met het waterschap over het beheer van de dijk.	Bewoners krijgen bij het vaststellen van het Projectplan Waterwet de gelegenheid om over het beheer van de dijk te spreken.
7.4	Indiener geeft een voorkeur aan ten aanzien van ontwikkelkansen die benoemd zijn in het betreffende dijkvak.	Door verschillende partijen zijn ontwikkelkansen ingebracht voor aanpassingen aan of in de omgeving van de dijk. Voor al deze ontwikkelkansen is al (of wordt nog) bepaald of deze meegenomen wordt in het ontwerp van de dijkversterking. Het wel/niet meenemen hangt o.a. af van de haalbaarheid en beschikbare (mede)financiering. De resultaten worden in het MER gepresenteerd.
7.5	Indiener wijst op het gebruik van nieuwe ontwikkelingen en inzichten zoals bijvoorbeeld de uitkomsten van de proeflocatie in Eemdijk.	De ervaringen en bevindingen van de proef in Eemdijk worden in de planuitwerking meegenomen.
8.1	Indiener vraagt aandacht voor het gevaar van fysieke schade aan gebouwen door de werkzaamheden. De huidige staat van de verschillende opstallen dient hierbij te worden geïnventariseerd.	Voor schade aan gebouwen wordt verwezen naar paragraaf 2.1.4 (<i>Schade aan woningen/opstallen</i>).
8.2	Indiener vraagt aandacht voor de veiligheid door de verschillende verkeersbewegingen.	In het ontwerp van de dijkversterking wordt rekening gehouden met de veiligheid van weggebruikers. Verkeersveiligheid is een belangrijk aspect binnen het ontwerp. De verantwoordelijkheid voor de verkeersveiligheid ligt echter bij de wegbeheerder (in dit geval de gemeente). Deze opmerking wordt samen met de wegbeheerder opgepakt.
8.3	Voor het verminderd woongenot en/of de waardedaling van gronden en opstallen vraagt de indiener om een compensatie .	Voor het verminderd woongenot en/of de waardedaling van gronden en opstallen wordt verwezen naar paragraaf 2.1.4 (<i>Schade aan woningen/opstallen</i>).
9.1	LTO Noord afdeling West Betuwe en Neerijnen verzoeken om de aspecten bereikbaarheid en bodem & (grond)water mee te nemen in de afweging van stap 1 en 2 omdat deze aspecten juist van belang zijn voor de agrarische sector.	De aspecten bereikbaarheid en bodem & (grond)water zijn niet sturend geweest voor de beoordeling en selectie van kansrijke oplossingen omdat de effecten en kansen op deze thema's niet onderscheidend zijn en/of geen zware belemmering vormen voor de kansrijke oplossingen. De aspecten bereikbaarheid en bodem & (grond)water worden wel meegenomen

		in de vervolgtappen (stap 3 en 4). In stap 3 (alternatievenonderzoek) en stap 4 (samenstellen van het voorkeursalternatief) worden alle aspecten van het afweegkader betrokken. Daarbij worden zowel de tijdelijke effecten in de aanlegfase als de definitieve effecten in de gebruiksfase van de dijk beschreven. De nadruk ligt in stap 3 en 4 op het bepalen van de verschillen tussen de alternatieve mogelijkheden en het bepalen van de effecten ten opzichte van elkaar, zodat de bestuurlijke keuzes op zo objectief en vergelijkbaar mogelijke informatie gebaseerd kunnen worden. De resultaten van de effectbeschrijving worden opgenomen in een concept-MER dat onder andere de onderbouwing vormt voor het besluit over het voorkeursalternatief. Vervolgens worden de effecten van het voorkeursalternatief aangescherpt en uitgewerkt.
9.2	Ingrepen in de ondergrond door de dijkversterking kunnen leiden tot kwelproblemen. LTO Noord vraagt om dit aspect in de NRD mee te nemen.	In het MER wordt inzicht gegeven of en waar er sprake is van veranderingen in de grondwaterstanden dat effect kan hebben op de agrarische bedrijven. Om te bepalen of er sprake is van een toename van kwel wordt modelmatig onderzoek uitgevoerd.
9.3	LTO Noord geeft aan dat de NRD onvoldoende duidelijkheid geeft over welke antwoorden gegeven gaan worden in het MER.	In het kader van het MER wordt onderzocht in hoeverre de voorgenomen activiteit leidt tot effecten op de landbouwfunctie. Hierbij wordt gekeken naar veranderingen van het areaal landbouwgrond en de mate van schade aan de landbouw (nat, droog). Bij schade aan landbouwgronden treedt de schaderegeling van het waterschap in werking
9.4	De gevolgen door de dijkversterkingen voor de agrarische bedrijven dient goed geanalyseerd te worden, dit omdat de Rijksoverheid grondgebondenheid steeds belangrijker vindt. LTO Noord vindt dat dit aspect ook in de NRD moet worden meegenomen.	De afwegingen, die binnen dit project worden gemaakt, dienen zorgvuldig plaats te vinden, waarbij alle belangen (dus ook van de agrarische bedrijven) meegenomen worden. In overleg met LTO Noord willen we bespreken hoe we hier het beste invulling aan kunnen geven.
9.5	LTO Noord geeft aan dat het belangrijk is voor de continuïteit van de agrarische bedrijven dat agrariërs in grond worden gecompenseerd in plaats van met een geldcompensatie.	In het vervolgproces zullen we rekening houden met deze wens van agrarische bedrijven binnen de mogelijkheden die het project biedt.
9.6	Voor de voorgenomen verdere planontwikkeling verzoekt LTO Noord om een Landbouw Effect Rapportage (LER) op te stellen.	Het is voor dit soort projecten niet gebruikelijk om een volledige LER op te stellen. Er is namelijk bij dit project geen sprake van een functiewijziging van het agrarische gebied. Een LER zal geen

		onderdeel uitmaken van het MER, wel zullen de effecten op landbouw (o.a. hectares en grondwatereffecten) in het MER worden beschreven.
9.7	LTO Noord vraagt aandacht voor het gebruik van de weg op de dijk en voor de bereikbaarheid van agrarische gronden en agrarische bedrijven.	In het Ontwerp-projectplan Waterwet wordt de weginrichting, samen met de beheerder (de gemeenten) verder gedetailleerd. Hierbij wordt ook aandacht geschonken aan het gebruik van de weg door agrariërs en de bereikbaarheid van agrarische gronden en agrarische bedrijven.
9.8	Natuurcompensatie kan grote gevolgen hebben voor de agrarische bedrijven. LTO Noord vraagt een nadere toelichting over de wijze waarop natuurcompensatie mogelijk wordt vormgegeven.	Zodra meer duidelijkheid is over de omvang en gewenste kwaliteit van de noodzakelijke natuurcompensatie wordt een natuurcompensatieplan opgesteld. Dit wordt de komende periode verder uitgewerkt.
9.9	Voor de digitale bereikbaarheid van het gebied is het belangrijk om glasvezel als meekoppelproject te onderzoeken.	Het aanleggen van glasvezel is één van de meekoppelprojecten, die worden onderzocht en uitgewerkt in de planuitwerkingsfase van het project samen met de gemeentes.
10.1	Indieners zijn van mening dat in het proces om tot deze NRD te komen onvoldoende is onderzocht wat de mogelijkheden tot compensatie zijn voor eventuele buitendijkse versterkingen. Hiervoor worden verschillende mogelijkheden voor compensatie voorgesteld, die verder onderzocht dienen te worden.	Uit de ingediende brief blijkt dat de zienswijze betrekking heeft op riviercompensatie. Voor een reactie op deze zienswijze verwijzen wij naar paragraaf 2.1.2 (<i>Rivierkundige compensatie</i>).
10.2	Indieners willen hun zorgen uiten over de uniforme samenwerking tussen de provincies Zuid-Holland en Gelderland. Voor Vuren komen deze provincies samen bij Fort Vuren.	De provincie Gelderland en Zuid-Holland werken intensief met elkaar samen binnen dit project. Tussen beide provincies vindt op regelmatige basis afstemming plaats. Beide partijen maken deel uit van de ambtelijke begeleidingsgroep. In de bestuurlijke begeleidingsgroep wordt provincie Zuid-Holland vertegenwoordigd door provincie Gelderland. De provincies hebben afgesproken dat provincie Gelderland zal optreden als coördinerend bevoegd gezag voor de m.e.r.-procedure en Projectplan Waterwet rondom dit dijkversterkingsproject.
10.3	Indieners geven aan dat het onduidelijk is waarom in Ruimte voor de Rivier een norm van 16.000 m ³ /sec voor de waterafvoer wordt gehanteerd terwijl de dijkversterking rekening houdt met een norm van 18.000 m³/sec .	In het Deltaprogramma is 18.000 m ³ /s als maximale rivierafvoer bij Lobith in 2100 als beleidsmatig uitgangspunt gehanteerd. Dit uitgangspunt is in 2015 opnieuw onderzocht, nadat de meeste Ruimte voor de Rivier-projecten waren afgerond. Op basis van de best beschikbare techniek en huidige inzichten is geconcludeerd dat een piekafvoer van 18.000 m ³ /s mogelijk is, rekening houdend met de situatie in Duitsland. Zie voor meer informatie de brief van de minister van

		Infrastructuur en Milieu aan de Tweede Kamer d.d. 25 november 2015. Deze is te vinden op de website: www.officielebekendmakingen.nl (Kamerstukken II 2015/16, 31 710, nr. 44).
10.4	Indieners vragen om duidelijkheid over de voorkeursvolgorde voor het project Gorinchem-Waardenburg. Hierdoor vindt een onacceptabele kaalslag aan de bewoonde kant plaats die de leefbaarheid maar ook de toeristische aantrekkelijkheid van het gebied niet ten goede komt.	Voor de dijkversterking hanteert Waterschap Rivierenland een voorkeursvolgorde. Zie voor de onderbouwing van deze voorkeursvolgorde paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>). De voorkeursvolgorde voor de veilige dijk wordt gebruikt in een zorgvuldige belangenafweging voor een veilige en leefbare dijk. Dit betekent echter niet dat per definitie gekozen wordt voor een oplossing in grond binnenwaarts.
10.5	Indieners willen een beter inpassing van Xella voor een mooiere, gezondere, veiligere en leefbare situatie in Vuren en vragen om dit expliciet te onderzoeken.	Met de aanwezigheid van Xella wordt bij een keuze van de oplossing zo goed mogelijk rekening gehouden. Het voorkeursalternatief voor de gehele dijk en in het bijzonder bij Xella wordt in de planuitwerking verder uitgewerkt tot een meer gedetailleerd ontwerp. Ook worden in deze fase de maatregelen, die nodig zijn de om Xella goed in zijn omgeving in te passen, verder uitgewerkt. Deze informatie wordt opgenomen in het projectplan Waterwet.
10.6	Indieners geven aan dat de samenwerking met Rijkswaterstaat voor een meer integrale aanpak veel te laat in het proces zit.	Het waterschap heeft sinds 2014 intensief contact met Rijkswaterstaat en stemt sindsdien de aanpak van de dijkversterking nauw met ze af. Voor een reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar paragraaf 2.1.2 (<i>Rivierkundige compensatie</i>).
11.1	Indieners zijn van mening dat in het proces om tot deze NRD te komen onvoldoende is onderzocht wat de mogelijkheden tot compensatie zijn voor eventuele buitendijkse versterkingen. Hiervoor worden verschillende mogelijkheden voor compensatie voorgesteld, die verder onderzocht dienen te worden.	Bij de bepaling van een voorkeursalternatief worden verschillende locaties in beschouwing genomen om riviercompensatie te onderzoeken. Voor meer informatie verwijzen we naar paragraaf 2.1.2 (<i>Rivierkundige compensatie</i>).
11.2	Indieners geven aan dat de samenwerking met Rijkswaterstaat voor een meer integrale aanpak veel te laat in het proces zit.	Het waterschap heeft sinds 2014 intensief contact met Rijkswaterstaat en stemt sindsdien de aanpak van de dijkversterking nauw met ze af. Voor een reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar paragraaf 2.1.2 (<i>Rivierkundige compensatie</i>).
11.3	Indieners vragen om in het proces tot ontwikkeling van een voorkeursalternatief een grondige evaluatie te doen van de mogelijkheden om riviercompensatie te verkrijgen door een nevengeul ter hoogte van Herwijnen te maken.	Bij de bepaling van een voorkeursalternatief worden verschillende locaties in beschouwing genomen om riviercompensatie te onderzoeken, waarbij een nevengeul ter hoogte van Herwijnen tot de mogelijkheden hoort. Voor meer informatie verwijzen we naar paragraaf 2.1.2 (<i>Rivierkundige compensatie</i>).

12.1	Indiener vraagt om het talud aan de binnenzijde van de dijk te verflauwen tot 1:10 zodat het talud beter te gebruiken is. Daarnaast vraagt indiener om een leeflaag van 1 meter dikte op de berm aan te brengen waarin drainage kan worden aangebracht.	Bij de realisatie van de dijkversterking wordt het gesprek aangegaan met de toekomstige eigenaar over het mogelijke medegebruik van het dijkprofiel (landgebruik tot aan de dijk). Afspraken kunnen onder andere gaan over een nieuw aan te brengen bermtalud of leeflaag, al dan niet in combinatie met drainage. Hierbij wordt ook naar uniformiteit langs de dijk gekeken.
13.1	Indiener vraagt om behoud van uitzicht en vraagt of de flexibele kering uit Zaltbommel hiervoor gebruikt kan worden.	Een flexibele kering behoort tot de mogelijke oplossingen voor het betreffende dijkvak. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 2.1.1 (<i>Innovatieve technieken en demontabele keringen</i>). Of de flexibele kering in Zaltbommel hiervoor beschikbaar is en gebruikt kan worden is echter de vraag en wordt in de komende fase onderzocht.
14.1	Indiener spreekt zijn voorkeur uit voor een langsconstructie in zijn dijkvak.	Op het betreffende dijkvak zijn drie kansrijke oplossingen: grond binnenwaarts, grond buitenwaarts en langsconstructie. De voorkeur van indiener voor een langsconstructie is dus één van de kansrijke oplossingen, die in het MER verder wordt onderzocht. Voor de verdere toelichting, zie paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>).
14.2	Indiener geeft aan tegen de aanleg van een fietspad op de omdijking te zijn.	Door verschillende partijen zijn ontwikkelkansen ingebracht voor aanpassingen aan of in de omgeving van de dijk. Voor al deze ontwikkelkansen is al (of wordt nog) bepaald of deze meegenomen worden in het ontwerp van de dijkversterking. Het wel/niet meenemen hangt onder andere af van de haalbaarheid en beschikbare (mede)financiering. De resultaten worden in het MER gepresenteerd.
15.1	Indieners spreken een voorkeursvolgorde uit voor de betreffende dijkvakken: ▪ Langsconstructie ▪ Grond buitenwaarts ▪ Grond binnenwaarts zien zij niet als oplossing.	Op de betreffende dijkvakken zijn drie kansrijke oplossingen: Grond binnenwaarts, Grond buitenwaarts en Langsconstructie. De voorkeur van indiener voor een versterking in de vorm van een langsconstructie of grond buitenwaarts zijn dus twee van de kansrijke oplossingen, die in het MER verder worden onderzocht. Voor de verdere toelichting, zie paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>).
15.2	Indieners geven aan dat bij eerdere dijkversterkingen (1988) de aangebrachte grond afgleed .	Voor alle gekozen oplossingen geldt dat deze zorgvuldig en met de laatste technische inzichten worden voorbereid en uitgevoerd.
15.3	Indieners geven aan dat onderzoek naar compensatiemogelijkheden voor het	In het MER worden de effecten van de verschillende oplossingen op Natura2000 nader

	N2000 -gebied verder uitgebreid dient te worden.	onderzocht. Vervolgens wordt bepaald of de oplossingen volgens de natuurwetgeving zijn toegestaan en zo ja hoe en waar deze effecten worden gecompenseerd.
15.4	Indieners geven de volgende ontwikkelkans aan: Percelen omsluiten met kwelsloten	Deze ontwikkelkans staat benoemd in de NRD en wordt onderzocht.
15.5	Indieners geven aan dat wanneer toch tot binnenwaartse versterking wordt overgegaan gebruik moet worden gemaakt van innovatieve technieken .	Innovatieve technieken behoren tot de mogelijke oplossingen voor de waterveiligheidsopgave. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 2.1.1 (<i>Innovatieve technieken en demontabele keringen</i>).
15.6	Indieners geven aan voorkeur te hebben voor herbouw .	Herbouw wordt meegenomen als één van de mogelijkheden indien woningen door de dijkversterking worden geraakt. WSRL werkt hierin samen met de gemeenten, provincies en Rijkswaterstaat.
15.7	Indieners geven aan dat op- en afritten naar de percelen her- en ingericht moeten worden.	Bij het nadere detaillering van het voorkeursalternatief wordt het ontwerp van de op- en afritten meegenomen.
15.8	Indieners verzoeken om de overlast tijdens de dijkversterkingswerkzaamheden voor bewoners zoveel mogelijk te beperken.	Overlast tijdens de uitvoeringswerkzaamheden is onderdeel van het criterium 'Woongenot en Bebouwing'. De verdere uitwerking van dit criterium wordt gepresenteerd in het definitieve MER. Zie voor meer informatie paragraaf 2.1.3 (<i>Woongenot</i>).
16.1	Indiener vraagt of de door bewoners aangedragen variant voor hun dijkvak – mobiele kering - serieus wordt onderzocht in de afweging van het voorkeursalternatief	Een mobiele kering behoort tot de mogelijke oplossingen voor het betreffende dijkvak. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 2.1.1 (<i>Innovatieve technieken en demontabele keringen</i>).
17.1	Indieners spreken een voorkeursvolgorde uit voor de betreffende dijkvakken: - Langsconstructie - Grond Buitenwaarts Grond Binnenwaarts zien zij niet als oplossing.	Op de betreffende dijkvakken zijn drie kansrijke oplossingen: Grond binnenwaarts, Grond buitenwaarts en Langsconstructie. In de vervolgfase gaan wij de drie oplossingen verder onderzoeken, waarbij wij alle belangen (ook dus ook uw belang) mee nemen. Voor de verdere toelichting, zie paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>).
18.1	De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid adviseert om de effecten op de externe veiligheid mee te nemen in afweging van de kansrijke oplossingen om tot een voorkeursalternatief te nemen.	De externe veiligheid wordt toegevoegd aan het m.e.r. onderzoek. In overleg met de Veiligheidsregio bepalen we de wijze waarop en de mate waarin dit wordt uitgewerkt.
18.2	Vitale infrastructuur (zoals voorzieningen voor telecommunicatie, drinkwater, gas en elektra) behoeven door de maatregelen mogelijk extra aandacht tegen schade dan wel voor bescherming, mede in relatie tot hoogwater.	Binnen het aspect Risico's wordt de impact op de vitale infrastructuur (kabels en leidingen) meegenomen in de afweging.

18.3	In het kader van de bereikbaarheid voor hulpdiensten is het uitgangspunt van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid dat in beginsel ieder adres langs twee onafhankelijke routes bereikbaar is. De voertuigen van de brandweer zijn maatgevend voor de uitvoering van de wegenstructuur en eventuele kunstwerken.	De bereikbaarheid voor hulpdiensten is een belangrijk onderdeel van de uitwerking in de uitvoering. Voor de start van de uitvoering nemen wij contact met de Veiligheidsregio en stemmen wij onze werkzaamheden met hen af zodat de bereikbaarheid ten alle tijden gegarandeerd kan worden.
18.4	Daarnaast kan de verkeersaantrekkende werking van bijvoorbeeld toeristisch-recreatieve functies in het plangebied, invloed hebben op de verkeersveiligheid in het gebied. Bijvoorbeeld doordat er langs wegen of straten geparkeerd wordt. Geparkeerde auto's langs wegen kunnen ook de bereikbaarheid voor hulpdiensten verminderen. De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid adviseert ook (voldoende) parkeermogelijkheden in relatie tot toerisme en recreatie bij dit aspect te betrekken.	In het ontwerp-projectplan Waterwet wordt de weginrichting, samen met de beheerder (de gemeenten) verder gedetailleerd. Hierbij gaan wij rekening houden met een mogelijke verkeersaantrekkende kracht van toeristisch-recreatieve functies in het plangebied.
18.5	De Veiligheidsregio Gelderland Zuid geeft aan dat het plangebied in de directe nabijheid van scheepvaartverkeer ligt en mogelijk van (hoofd)ontsluitingswegen met vrachtverkeer. Bij nieuwe gevoelige ontwikkelingen kunnen effecten op de luchtkwaliteit en op de geluidbelasting optreden.	Wij beschouwen de dijkversterking niet als een gevoelige ontwikkeling. Bij nieuwe gevoelige ontwikkelingen (zoals woningbouw) worden de luchtkwaliteit en de geluidbelasting meegenomen in de afweging.
19.3	Gemeente Gorinchem geeft aan dat de oplossingsrichting grond binnenwaarts ter hoogte van de twee bestaande wielen aan de dijk niet hun voorkeur geniet.	De wielen hebben een belangrijke cultuurhistorische en recreatieve functie. Bij het bepalen van het voorkeursalternatief nemen we alle waarden in het gebied (dus ook de wielen) mee in de afweging.
19.2	Gemeente Gorinchem wil benadrukken dat zij het participatieproces met bewoners, gebruikers, experts en andere overheden zeer belangrijk vinden gezien de impact van het project voor de bewoners en gebruikers aan de dijk.	Wij willen bij het maken van plannen voor het ontwerp van de dijk belanghebbenden zoveel mogelijk betrekken. Hiervoor hebben we een intensief participatieproces ingericht, waarbij naast de formele momenten ook tussendoor geparticipeerd wordt met alle betrokkenen partijen. Daarnaast blijven de overleggen met bestuurlijke begeleidingsgroep, de ambtelijke begeleidingsgroep en diverse werkgroepen met de andere overheden, bewoners en gebruikers van de dijk en experts gehandhaafd richting het voorkeursalternatief (het ontwerp van de dijk).
19.3	Gemeente Gorinchem spreekt zorgen uit over de impact van de dijkversterking op het bestaande dijklandschap	Het waterschap onderbouwt in samenspraak met bestuurlijke partijen op welke wijze de zorgen over de impact van de dijkversterking worden

		behandeld en de wijze waarop de nadere uitwerking van het nieuwe dijklandschap wordt vormgegeven.
20.1	Indiener vraagt of de door bewoners aangedragen variant voor hun dijkvak – dijkverlaging met mobiele keringen erop kan worden opgenomen in de kansrijke oplossingen	Een mobiele kering behoort tot de mogelijke oplossingen voor het betreffende dijkvak. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 2.1.1 (<i>Innovatieve technieken en demontabele keringen</i>).
21.1	Indieners uiten hun twijfel over de locatiespecifieke afweging van de aspecten. Zij geven aan dat de mogelijkheid bestaat dat de eenvoudige weg wordt gekozen in de belangenafweging.	De afweging wordt zorgvuldig en navolgbaar opgesteld. Indiener heeft bij de procedure van het projectplan Waterwet de mogelijkheid om dit vast te stellen.
21.2	Indieners geven aan dat zij problemen voorzien indien er een damwand in de dijk geplaatst wordt (meer kwel, bewegingen in de ondergrond, etc.)	Bij het bepalen van een langsconstructie als voorkeursalternatief, nemen wij de gevolgen voor waterhuishouding en geotechnische aspecten in de afweging mee. In het Ontwerp-projectplan Waterwet worden deze aspecten vervolgens verder gedetailleerd.
21.3	Indieners geven aan dat het verminderd uitzicht ten gevolge van de dijkverhoging meegenomen dient te worden in de afweging.	De keuze voor de oplossing per dijkvak en het voorkeursalternatief wordt samengesteld, waarbij rekening wordt gehouden met alle effecten. Onder het aspect 'Woongenot en bebouwing' wordt de impact op de woning, zoals verminderd uitzicht, onderzocht. Zie voor meer informatie, paragraaf 2.1.3 (<i>Woongenot</i>).
21.4	Indieners vragen aandacht voor de verkeersveiligheid en spreken uit veiligheidsoogpunt hun wens uit voor een bredere weg.	In het ontwerp-projectplan Waterwet wordt de weginrichting en verkeersveiligheid, samen met de wegbeheerder (de gemeenten) verder gedetailleerd. Uw opmerking gaan wij met de wegbeheerder delen.
21.5	Indieners wensen dat de geluidsbelasting van het verkeer op de dijkweg na de dijkversterking in beeld wordt gebracht.	Het uitgangspunt is dat de weg terug komt op de kruin van de nieuwe dijk en dat het verkeer hetzelfde blijft. Hiervan brengen we de effecten van de alternatieven en het voorkeursalternatief in beeld ten opzichte van de huidige situatie.
22.1	Indieners geven aan dat in de NRD voor het betreffende dijkvak een NO-GO voor binnenwaartse versterking is toegekend, maar wel een binnenwaartse versterking onderzocht wordt.	Op het meest oostelijke deel van dit dijkvak staat een ensemble van monumentale gebouwen, waardoor een binnenwaartse versterking hier niet als kansrijke oplossing is gekozen. Voor het westelijk deel geldt dit niet; hier is grond binnenwaarts een kansrijke oplossing.
22.2	Indiener vraagt zich af of de dijkverhoging noodzakelijk is.	Voor de dijk tussen Gorinchem en Waardenburg ligt de nieuwe norm (wettelijke ondergrens) op een overstromingskans van 1/10.000 per jaar. Deze normen zijn landelijk vastgesteld en gebaseerd op een risicobenadering. De hoogte van de dijk tussen Gorinchem en Waardenburg voldoet niet aan deze norm.

23.1	Indiener geeft aan dat de dijkverhoging ervoor gaat zorgen dat zijn woning in een kuil komt te liggen en dat er minder lichtinval in zijn woonkamer zal komen.	Voor het aspect 'lichtinval', zie paragraaf 2.1.3 (<i>Woongenot</i>).
23.2	Indiener vraagt om in geval van de dijkverlegging te overwegen parkeerplaatsen aan te brengen langs de dijk.	In principe is het vertrekpunt voor parkeerplaatsen dat we terugbrengen wat er is, tenzij er een financier is voor de extra parkeerplaatsen.
23.3	Een mogelijk alternatief is volgens de indiener het aanbrengen van een flexibele kering die geplaatst kan worden bij een significante dreiging van hoog water.	Een flexibele kering, die geplaatst kan worden bij een significante dreiging van hoog water, behoort tot de mogelijke oplossingen voor het betreffende dijkvak. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 2.1.1 (<i>Innovatieve technieken en demontabele keringen</i>).
23.4	Indiener spreekt zijn twijfel uit of de dijkversterking noodzakelijk is.	De dijk tussen Gorinchem en Waardenburg is afgekeurd en voldoet niet aan de wettelijk vastgestelde norm. Het waterschap heeft de verplichting om aan de norm te voldoen. We hebben in de NRD zo goed mogelijk proberen uit te leggen hoe dit tot stand is gekomen.
24.1	Indiener ziet 'Grond buitenwaarts' als enige kansrijke oplossing i.v.m. monumentaal pand binnenwaarts met tuin die grenst aan de te verzwaren dijk.	Op het betreffende dijkvak zijn drie kansrijke oplossingen: Grond binnenwaarts, Grond buitenwaarts en Langsconstructie. Onder de aspecten 'Woongenot en bebouwing' en 'Cultuurhistorie en archeologie' wordt voor alle drie de kansrijke oplossingen de invloed op het monumentale pand en de tuin onderzocht. Het voorkeur van indiener voor een versterking in grond buitenwaarts is dus één van de kansrijke oplossingen, die in het MER verder wordt onderzocht. Voor de verdere toelichting, zie paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>).
25.1	Indiener vraagt aandacht voor verlies aan uitzicht, wateroverlast, schade aan woningen, verlies aan tuin/gebouwen en privacy .	In het ontwerp-projectplan Waterwet wordt het ontwerp van de dijk en de bijhorende waterhuishouding verder gedetailleerd. Voor het aspect 'verlies aan uitzicht', zie paragraaf 2.1.3 (<i>Woongenot</i>). Voor schade en verlies aan tuin/gebouwen geven wij meer informatie in paragraaf 2.1.4 (<i>Schade aan woningen/opstallen</i>).
26.1	Indiener ziet 'Langsconstructie' als enige kansrijke oplossing i.v.m. belangrijke waarden aan zowel de binnen- als de buitenzijde van het betreffende dijkvak.	Op het betreffende dijkvak zijn drie kansrijke oplossingen: Grond binnenwaarts, Grond buitenwaarts en Langsconstructie. Het voorkeur van indiener voor een langsconstructie is dus één van de kansrijke oplossingen, die in het MER verder wordt onderzocht. Voor de verdere toelichting, zie paragraaf 2.1.5

		<i>(Voorkeursoplossingen).</i>
26.2	Indiener wil ter overweging meegeven: Aanleg glasvezel en aansluiting woningen.	De aanleg van glasvezel is één van de meekoppelprojecten, die worden onderzocht en uitgewerkt in de verkenningfase van het project.
26.3	Indiener wil ter overweging meegeven: monitoren van de drukte op de dijk, met name van motoren .	Het verzoek voor het monitoren van de drukte op de dijk, met name door motoren, bespreken we met de wegbeheerder (in dit geval de gemeente).
26.4	Indiener wil ter overweging meegeven: Verbeteren mobiele netwerk .	Omdat wij vanwege dit project in gesprek zijn met netbeheerders, kunnen wij deze wens doorgeven.
27.1	Indiener geeft aan dat de voormalige pastorie en kerk nabij Hellouw de status van no go-gebied zou moeten hebben.	De voormalige pastorie en kerk zijn gemeentelijke monumenten en ook als zodanig opgenomen in de NRD. Het streven is dat monumenten zoveel mogelijk gespaard worden bij de dijkversterking.
27.2	Indiener geeft aan dat op het meest oostelijke deel van hun dijkvak de kansrijke oplossing 'Grond buitenwaarts' moet worden toegevoegd.	Grond buitenwaarts is geen kansrijke oplossing voor dit dijkvak als geheel. Bij het samenstellen van het voorkeursalternatief worden vloeiende overgangen tussen dijkvakken met verschillende oplossingen ontworpen. Mogelijk zal op het meest westelijke deel van het betreffende dijkvak toch een buitendijkse versterking plaatsvinden als overgang naar het naastgelegen dijkvak.
28.1	Indieners benadrukken dat het wiel in hun dijkvak cultuurhistorisch waardevol landschap is met hoge natuurwaarden. Bovendien speelt het wiel een belangrijke waterhuishoudkundige rol.	Het wiel is een bestaande waarde (cultuurhistorisch, landschappelijk, natuur, waterhuishouding). Het afweegkader is grotendeels gebaseerd op de bestaande waarden in het gebied. Bij het opstellen van het voorkeursalternatief wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met de bestaande waarden in het gebied (dus ook met het wiel).
28.2	Indieners geven aan dat de dijkversterking mogelijk tot verminderd woongenot (lichtinval, uitzicht) zal leiden. Dit zal leiden tot waardedaling van hun eigendom.	Voor het aspect 'woongenot', zie paragraaf 2.1.3 (<i>Woongenot</i>). Voor de waardedaling van eigendommen zie paragraaf 2.1.4 (<i>Schade aan woningen/opstallen</i>).
29.1	Indieners geven aan voorkeur te hebben voor de dijkverlegging in hun dijkvak. Hierbij vragen ze om de optie zonder nieuwe dijkbebouwing mee te nemen.	Op het betreffende dijkvak zijn drie kansrijke oplossingen: Grond buitenwaarts, Langsconstructie en een locatiespecifieke oplossing (dijkverlegging). De voorkeur van indiener voor een dijkverlegging is dus één van de kansrijke oplossingen, die in het MER verder worden onderzocht. De vraag om geen nieuwe dijkbebouwing mee te nemen is afhankelijk van de uiteindelijke keuze van het voorkeursalternatief. Voor de verdere toelichting, zie paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>).
29.2	Indieners vragen aandacht voor schade aan hun woningen (scheuren, verzakkingen, rioolbreuken, etc.) door de dijkversterking.	Wij houden in het ontwerp van de dijkversterking en tijdens de realisatie fase rekening met de kans op schade. Hiervoor verwijzen we naar paragraaf 2.1.4 (<i>Schade aan woningen/opstallen</i>).
30.1	Indieners vragen om aandacht voor de	In het betreffende dijkvak wordt de kansrijke

	verhoging van de nieuwe dijk en verzoeken om een constructie met een drijvende kering te onderzoeken.	oplossing 'langsconstructie over het gehele vak' benoemd. Binnen deze oplossing valt het gehele spectrum aan constructieve oplossingen, dus ook de door bewoners aangedragen variant met een drijvende kering. In de verdere uitwerking van de plannen worden de verschillende typen constructies tegen elkaar afgewogen. Voor de verdere toelichting, zie paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>).
31.1	Indiener geeft aan dat hij graag zou zien dat de oude strangen in de uiterwaard heraangelegd worden.	In het projectgebied wordt gezocht naar mogelijkheden van compensatie van de opstuwende werking van de dijkversterking. Daarbij wordt ook onderzocht of en zo ja welke uiterwaarden daarvoor kunnen worden ingericht, bijvoorbeeld door het graven van strangen.
31.2	Indiener geeft aan dat de doorlopende fietsroute in de vakken 7b t/m 7i langs de stranden in de uiterwaarden kan worden aangelegd.	In de Handreiking Ruimtelijke Kwaliteit wordt beschreven dat de weg op de dijk een lokaal en gemengd (auto, motorrijder, landbouwvoertuig, fietser, voetganger) gebruik behoudt. De doorlopende fietsroute loopt over de kruin van de dijk, eventueel met toepassing van fietssuggestiestroken. De suggestie van indiener past niet in deze visie.
32.1	Indieners geven dat een constructie met damwand hun huis ernstige beschadigingen zal veroorzaken.	Voor schade door het aanbrengen van een constructie wordt verwezen naar paragraaf 2.1.4 (<i>Schade aan woningen/opstallen</i>).
32.2	Bij behoud van het huis zal het uitzicht verdwijnen en daarmee het woongenot.	Voor het aspect 'woongenot' door verlies aan uitzicht, zie paragraaf 2.1.3 (<i>Woongenot</i>).
32.3	Indieners geven aan een voorkeur voor herbouw buitendijks te hebben.	Herbouw wordt meegenomen als één van de mogelijkheden indien woningen door de dijkversterking worden geraakt. Het waterschap werkt hierin samen met de gemeenten, provincies en Rijkswaterstaat. Voor het bouwen van nieuwe woningen buitendijks zijn de bewoners vrij om dit voor elkaar te krijgen door een bestemmingsplanwijziging en een Waterwetvergunning aan te vragen. Het beleid van gemeenten, provincie en Rijkswaterstaat geeft echter weinig ruimte voor bouwen op een perceel buitendijks op locaties waar eerder geen woning heeft gestaan.
33.1	Indiener geeft aan dat de bouwkundige staat van de bebouwing niet wordt meegenomen in de afweging van de kansrijke oplossingen. Indiener geeft aan dat onderzoek nodig is voorafgaand aan het maken van een keuze.	De bouwkundige staat van de bebouwing is van belang bij de afweging van het maatwerk bij woning. Dit onderzoek zal in een latere fase nog plaatsvinden. Voor schade door uitvoeringswerkzaamheden (bijvoorbeeld scheuren, verzakkingen en schade aan tuinen) wordt verwezen naar paragraaf 2.1.4 (<i>Schade aan woningen/opstallen</i>).

34.1	Indiener geeft aan dat bij een binnendijkse uitbreiding van de dijk de dijk op zeer beperkte afstand van de aanwezige tuinbouwkassen komt te liggen en verwacht hier last van schade in de vorm van wateroverlast en door minder licht te krijgen.	Bij het maken van de keuze voor de oplossing per dijkvak en voor het voorkeursalternatief wordt het invloed van wateroverlast en lichtinval voor de aanwezige tuinbouwkassen beschouwd. Dit aspect wordt binnen het criterium 'Bodem en (Grond)water' beoordeeld. In het ontwerp-projectplan Waterwet wordt de waterhuishouding verder gedetailleerd. Voor schade door 'verminderd lichtinval', zie paragraaf 2.1.4 (<i>Schade aan woningen/opstallen</i>).
34.2	Indiener spreekt zijn voorkeur uit voor een buitendijkse verbreding van het dijkvak.	Op het betreffende dijkvak zijn twee kansrijke oplossingen in de NRD beschreven: Grond binnenwaarts en Grond buitenwaarts. De effecten bij beide oplossingen worden in het MER onderzocht en meegenomen in de afweging. De buitendijkse versterking is dus één van de mogelijke opties en kan op basis van een zorgvuldige afweging nog worden gekozen. Voor meer informatie verwijzen we naar paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>).
35.1	Indiener vraagt om gezichtsbepalende hedendaags architectuur op te nemen als detaillering en deze zoveel mogelijk te sparen met maatwerkoplossing.	Hedendaagse architectuur kan worden aangemerkt als bijzondere waarden waarmee wij rekening houden bij het bepalen van het voorkeursalternatief. Hierbij werken wij samen met de gemeenten. Maatwerk is in dit geval dan aan de orde.
35.2	Indiener geeft aan dat de woning in 2012 is opgeleverd en dat de bouw van de woning voldoet aan de vergunningseisen van het profiel van vrije ruimte. Indiener vraagt om alles in het werk te stellen om de woning te behouden.	In de afweging van oplossingen wordt een zorgvuldige belangenafweging gemaakt. Of een woning al dan niet voldoet aan het huidige profiel van vrije ruimte speelt geen specifieke rol in het afweegkader dat wordt gehanteerd bij de keuze van het voorkeursalternatief.
35.3	Indiener geeft aan dat in 1995 een damwandconstructie voor de woning is geplaatst en vraagt om de bestaande damwandconstructie mee te nemen in de maatwerkoplossing.	Bij het ontwerpen van het maatwerk wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van de bestaande damwandconstructie. Dit zal in de planuitwerkingsfase plaats gaan vinden.
35.4	Indiener vraagt aandacht voor de waardebepaling van de woning op basis van stichtingskosten inclusief indexering op te nemen.	Bij de grondverwerving van het dijkversterkingsplan zal de waarde van het opstal, in het kader van de onteigeningssysteematiek, getaxeerd worden op basis van de huidige marktwaarde (vermogenswaarde). De in de zienswijze voorgestelde werkwijze wordt gehanteerd bij verzekeringen (herbouwwaarde) en is bij de grondverwerving van de dijkversterking niet van toepassing.
35.5	Indiener vraagt om de definitie van kernzone ten hoogte van hun perceel te herzien.	In de nieuwe legger zal de kernzone opnieuw worden bepaald en worden vastgesteld. Dit is nodig omdat het dijkprofiel zal veranderen.

		De begripsomschrijving van kernzone is <u>Vastgestelde Legger primaire waterkeringen</u> van Waterschap Rivierenland vastgelegd.
35.6	Indiener vraagt aandacht voor woonkwaliteit en woonomgeving, zicht en licht, geluid, veiligheid en overlast. Hierbij wordt gevraagd om het huidig woongenot als referentiekader mee te nemen.	Voor het woongenot ten opzichte van de huidige situatie wordt verwezen naar paragraaf 2.1.3 (<i>Woongenot</i>).
35.7	Indiener vraagt aandacht voor de gezichtsbepalende dijk- en riviergezichten als onderdeel van de Hollandse Waterlinie . Gevraagd wordt om dit dijkvak op dezelfde wijze te beoordelen als het dijkvak waar Fort Vuren in valt.	De gezichtsbepalende dijk- en riviergezichten als onderdeel van de Hollandse Waterlinie worden meegenomen binnen het criterium 'dijklandschap en tracé'. De verdere uitwerking van dit criterium wordt gepresenteerd in het definitieve MER.
35.8	Indiener geeft aan dat 'Grond buitenwaarts' niet kansrijk is vanwege de riviercompensatie .	Bij een oplossing in grond buitenwaarts is riviercompensatie nodig. Of dit mogelijk is wordt serieus onderzocht, en niet bij voorbaat uitgesloten. Grond buitenwaarts blijft één van de kansrijke oplossingen op dit betreffende vak. Voor meer informatie over riviercompensatie verwijzen we naar paragraaf 2.1.2 (<i>Rivierkundige compensatie</i>).
35.9	Indiener vraagt om een langsconstructie met een opzetstuk dat eenvoudig en met minimale kosten kan worden verhoogd, mee te nemen in de verdere uitwerking.	Een opzetstuk wordt meegenomen als één van de mogelijke bouwstenen voor het oplossen van het hoogteprobleem. Zie voor meer details, paragraaf 2.1.1 (<i>Innovatietechniek en demontabele keringen</i>).
35.10	Indiener geeft aan dat de NSW-landgoederen een broedkamer voor de natuur zijn.	Met de natuurwaarden van de NSW-landgoederen wordt rekening gehouden bij de afweging van het voorkeursalternatief voor zover deze gebieden zijn aangewezen als natuurgebied in het kader van het Natuurnetwerk Nederland of als Groene Ontwikkelingszone (provincie Gelderland).
35.11	Indiener spreekt zijn voorkeur uit voor een Langsconstructie, uit oogpunt van duurzaamheid en vergelijkbaar met Fort Vuren.	Op het betreffende dijkvak zijn drie kansrijke oplossingen: Grond binnenwaarts, Grond buitenwaarts en Langsconstructie. De voorkeur van indiener voor een langsconstructie is dus één van de kansrijke oplossingen, die in het MER verder wordt onderzocht. Voor de verdere toelichting, zie paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>).
36.1	Indieners vrezen voor serieuze schade aan de woning door werkzaamheden als heien of intrillen van constructies in de dijk.	Voor schade aan woningen door werkzaamheden wordt verwezen naar paragraaf 2.1.4 (<i>Schade aan woningen/opstallen</i>).
36.2	Indieners geven aan dat bij een buitenwaartse dijkversterking het hoogteverschil tussen hun perceel en de bermophoging zeer ingrijpende consequenties voor hen zal hebben.	In het ontwerp-projectplan Waterwet wordt het ontwerp verder gedetailleerd, waarbij een mogelijk hoogteverschil wordt meegenomen. Hierbij zorgen wij dat het ontwerp zo goed mogelijk wordt ingepast in haar omgeving. Indien de consequenties (en de bijbehorende schade)

		onevenredig groot zijn in vergelijking tot de consequenties die anderen ondervinden, kan indiener in aanmerking komen voor een financiële vergoeding: nadeelcompensatie. Voor meer informatie over nadeelcompensatie verwijzen wij naar paragraaf 2.1.4 (<i>Schade aan woningen/opstallen</i>).
36.3	Voor het hoogteverschil wordt voorgesteld om een flexibele kering in te zetten.	Een flexibele kering voor het hoogteverschil behoort tot de mogelijke oplossingen voor het betreffende dijkvak. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 2.1.1 (<i>Innovatieve technieken en demontabele keringen</i>).
37.1	Indiener spreekt zijn voorkeur uit voor een combinatie van 'Langsconstructie' en 'Grond binnendijks' voor hun dijkvak.	Op het betreffende dijkvak zijn drie kansrijke oplossingen: Grond binnenwaarts, Grond buitenwaarts en Langsconstructie. Het voorkeur van indiener voor een langsconstructie in combinatie met grond binnenwaarts is dus één van de kansrijke oplossingen, die in het MER verder wordt onderzocht. Voor de verdere toelichting, zie paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>).
37.2	Indiener geeft aan dat op de bestaande waardenkaart de hoogstam-fruitboomgaard ontbreekt.	De hoogstam-fruitboomgaard wordt toegevoegd aan de bestaande waarden en wordt meegenomen in de afweging van het voorkeursalternatief.
37.3	Indiener vraagt om rekening te houden met twee NSW-landgoederen bij het bepalen van het voorkeursalternatief.	Met de NSW landgoederen wordt in de eerste plaats rekening gehouden via de kosten van de oplossingen. Het gaat hierbij om de kosten van de verwerving van de gronden en een eventuele schadeloosstelling. Met de natuurwaarden van de NSW-landgoederen wordt rekening gehouden voor zover deze gebieden zijn aangewezen als natuurgebied in het kader van het Natuurnetwerk Nederland of als Groene Ontwikkelingszone (provincie Gelderland).
37.4	Indiener geeft aan dat de dijkverlegging in hun dijkvak niet realistisch en onwenselijk is.	In de participatiebijeenkomsten van september 2017 is door een aantal bewoners van het betreffende dijkvak een dijkverlegging als kansrijke oplossing voor het versterken van de dijk genoemd. De dijkverlegging wordt vervolgens, in samenspraak met bewoners, afgewogen op basis van de criteria in het afweegkader, samen met de andere kansrijke oplossingen. De resultaten van de afweging worden in het MER gepresenteerd.
37.5	Indiener geeft aan dat het verplaatsen van binnendijks gelegen woningen naar een buitendijkse locatie voor hun dijkvak niet wenselijk is.	Herbouw wordt meegenomen als één van de mogelijkheden indien woningen door de dijkversterking worden geraakt. Nieuwbouw van woningen behoort hierbij niet tot de

		mogelijkheden. Het waterschap werkt voor de herbouw van woningen samen met de gemeenten, provincies en Rijkswaterstaat.
38.1	Ensemble Herwijnen is van mening dat in het proces om tot deze NRD te komen onvoldoende is onderzocht wat de mogelijkheden tot compensatie zijn voor eventuele buitendijkse versterkingen. Hiervoor worden verschillende mogelijkheden voor compensatie voorgesteld, die verder onderzocht dienen te worden.	Voor een reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar paragraaf 2.1.2 (<i>Rivierkundige compensatie</i>).
38.2	Ensemble Herwijnen geeft aan dat de samenwerking met Rijkswaterstaat voor een meer integrale aanpak veel te laat in het proces zit.	Het waterschap heeft sinds 2014 intensief contact met Rijkswaterstaat en stemt sindsdien de aanpak van de dijkversterking nauw met ze af. Voor een reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar paragraaf 2.1.2 (<i>Rivierkundige compensatie</i>).
38.3	Ensemble Herwijnen geeft een aantal compensatiemogelijkheden aan: Betere doorstroming realiseren bij Herwijnen Nevengeul realiseren bij het Peilhuisje Structurele ontgravingen van agrarische gronden Mogelijke verwijdering van zomerkades en andere obstakels	Voor een reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar paragraaf 2.1.2 (<i>Rivierkundige compensatie</i>).
39.1	Indiener vraagt om in het kader van 'toekomstgerichte functievermenging' de optie voor buitendijks bouwen te beschouwen.	Voor buitendijks bouwen zijn de bewoners vrij om dit voor elkaar te krijgen door een bestemmingsplanwijziging en een Waterwetvergunning aan te vragen. Het beleid van gemeenten, provincie en Rijkswaterstaat geeft echter weinig ruimte voor bouwen op een perceel buitendijks op locaties waar eerder geen woning heeft bestaan.
39.2	Onder ' woongenot ' wordt 'kwantiteit' (hoeveelheid woningen die geraakt worden) genoemd. Indiener vraagt aandacht voor meer kwalitatieve aspecten als bereikbaarheid en licht in het huis bij een langsconstructie. Ook dient de verkeersveiligheid en de geluidstoename in het geval van een muurtje te worden meegenomen.	De bereikbaarheid en woongenot worden betrokken in de afweging en staan in het afwegingskader. Voor het aspect 'woongenot' zie verder paragraaf 2.1.3 (<i>Woongenot</i>). De verkeersveiligheid in geval van een muurtje wordt meegenomen in het criterium 'Veiligheid weginrichting'. Indien nodig wordt in de planuitwerking het geluideffect van een muur meegenomen.
39.3	Tevens vraagt indiener om de kans op schade aan de woning ook in beschouwing te nemen. Tot slot vraagt indiener aandacht voor de uitwerking van het criterium hinder tijdens de uitvoering.	Voor schade door uitvoeringswerkzaamheden (bijvoorbeeld scheuren, verzakkingen en schade aan tuinen) wordt verwezen naar paragraaf 2.1.4 (<i>Schade aan woningen/opstallen</i>).

40.1	Indiener vraagt om de Langsconstructie mee te nemen als kansrijke oplossing voor zijn dijkvak. Indiener geeft aan dat kosten geen argument mag zijn voor het afwijzen van deze kansrijke oplossing.	De kosten zijn geen argument geweest om een langsconstructie over het gehele dijkvak niet mee te nemen als kansrijke oplossing. Zoals in de zienswijze reeds aangegeven is, is het argument hiervoor dat op dit vak de woning kan worden gespaard met maatwerk, bijvoorbeeld een langsconstructie uitsluitend ter hoogte van de woning. De natuurwaarden buitendijks kunnen worden gespaard door in de rest van het dijkvak een binnendijkse versterking in grond toe te passen.
40.2	Indiener geeft aan dat binnen het project ook gekeken dient te worden naar een combinatie van kansrijke oplossingen in plaats van naar slechts één oplossing per dijkvak.	Het voorkeursalternatief binnen één dijkvak kan ook bestaan uit een combinatie van verschillende kansrijke oplossingen.
41.1	Indieners geven aan dat het verlies aan uitzicht vermeden kan worden door te kiezen voor een flexibele kering . Daarbij geven zij aan dat de Graaf Reinaldalliantie al voorgesorteerd heeft op een constructieve oplossing zonder flexibel (beweegbaar) deel door deze oplossing als 'ongewenst' te benoemen en lijkt hiermee de interne belangen bij het waterschap hoger in te schalen dan de belangen van bewoners.	Een flexibele kering waardoor het verlies aan uitzicht vermeden kan worden, behoort tot de mogelijke oplossingen voor het betreffende dijkvak. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 2.1.1 (<i>Innovatieve technieken en demontabele keringen</i>). Het waterschap is verantwoordelijk voor de waterveiligheid van het hele gebied. Hij weegt dit algemeen maatschappelijk belang af tegen de belangen van de bewoners.
41.2	Daarnaast maken indieners zich ernstige zorgen over de ontwikkelingen in de Kerkewaard . Zij geven aan dat NedCargo een containeroverslag wil starten terwijl de bewoners graag zien dat dit industriegebied afgezonderd wordt van het rivierengebied met een nieuw dijktracé. Dit dijktracé zou dan een aansluiting kunnen vormen op het wandel- en fietsgebied richting Tiel en de natuurwaarde van het gebied benadrukken.	Een dijkverlegging in de Kerkewaard is meegenomen als kansrijke oplossing. Hierdoor wordt de optie om een nieuw dijktracé te realiseren onderzocht en geanalyseerd.
41.3	Indieners vragen of de dijkversterking gecombineerd kan worden met de voorstellen van de ensemble-werkgroep voor de Crobse Waard . De voorstellen hebben betrekking op het verhogen van de natuurwaarde, het verbeteren van de waterkwaliteit voor vissers, het vergroten van doorlopende wandelpaden en het terugbrengen van een natuurswembad.	De voorstellen voor de ontwikkeling van de Crobse Waard worden onderzocht en uitgewerkt door een onafhankelijke werkgroep (Ronde tafel Crobse Waard) Dit loopt parallel aan het dijkversterkingsproject. Bij het ontwerpen van de dijkversterking wordt maximaal rekening gehouden op (verwachte) toekomstige ontwikkelingen in de Crobse Waard. De werkzaamheden kunnen in de realisatiefase worden gecombineerd als dit een synergievoordeel oplevert voor de dijkversterking (minder hinder, werk met werk) en bijdraagt aan

		lagere totale maatschappelijke kosten.
42.1	Indieners zijn van mening dat 'Grond Buitenwaarts' de enige kansrijke oplossing is op het betreffende dijkvak.	Op het betreffende dijkvak zijn drie kansrijke oplossingen: Grond buitenwaarts, Langsconstructie en een locatiespecifieke oplossing (dijkverlegging). Zie verder paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>).
43.1	Op het betreffende dijkvak wordt in de NRD slechts één kansrijke oplossing onderzocht. Indiener vraagt om in dit dijkvak ook de kansrijke oplossingen 'Grond buitenwaarts' (met een flauw talud) en 'Langsconstructies' te onderzoeken. Door een dijkversterking buitendijks toe te passen wordt de kaalslag binnendijks vermeden.	De voorkeursvolgorde leidt er toe dat een binnenwaartse versterking in grond in beginsel de voorkeur heeft. Voor meer informatie verwijzen we naar paragraaf 2.1.5 (<i>Voorkeursoplossingen</i>).
43.2	Indiener constateert dat de alliantie onvoldoende samenwerkt met Rijkswaterstaat en dat de mogelijkheden voor riviercompensatie in de uiterwaarden onvoldoende in kaart worden gebracht.	Voor een reactie op deze zienswijze wordt verwezen naar paragraaf 2.1.2 (<i>Rivierkundige compensatie</i>).
	Indiener geeft aan dat er geen beschermingszone van 130 m aan rivierzijde aanwezig is. De aanwezigheid van bomen en hun wortels geeft structurele langdurende natte plekken in de landbouwgrond binnendijks.	De beschermingszone is niet overal 130 meter en is afhankelijk van de benodigde sterkte voor de dijk. De grootte van de beschermingszone is in de Keur en Legger van Waterschap Rivierenland vastgelegd.
43.3	Bij meekoppelproject uitbaggeren gracht Fort Vuren kan innovatief bouwstenen van bagger worden gemaakt (metrics Alblasterdam) voor deze buitendijkse versterking.	Het gebruiken van de bagger uit de Fortgracht voor bouwstenen is een aardige gedachte en past binnen onze duurzaamheidsvisie. Zie voor meer informatie over innovatieve technieken paragraaf 2.1.1 (<i>Innovatieve technieken en demontabele keringen</i>).

4 Samenvatting wijzigingen

In dit hoofdstuk zijn de wijzigingen en aanvullingen op de NRD samengevat.

Deze volgende opmerkingen worden meegenomen bij het opstellen van het MER.

- Het aspect 'Woongenot' is in de NRD onderbelicht. In het MER worden de effecten op woongenot in brede zin in beeld gebracht.
- De externe veiligheid wordt toegevoegd aan het m.e.r.-onderzoek. In overleg met de Veiligheidsregio wordt bepaald op welke wijze en in welke mate dit wordt onderzocht nu in de planuitwerking en er na.
- De hoogstam-fruitboomgaard wordt toegevoegd aan de bestaande waarden en wordt meegenomen in de afweging van het voorkeursalternatief (zie vraag 37.2).